

В. Б. Дзюндзюк,
д. держ. упр., професор, завідувач кафедри публічної політики,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0622-2600>
Л. В. Черкаско,
аспірант кафедри публічної політики,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0016-0277>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.10.200

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА МОДЕЛІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ НА ЗАСАДАХ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

V. Dziundziuk,
Doctor of Sciences in Public Administration, Head of the Department of Public Policy, V.N. Karazin Kharkiv National University
L. Cherkasko,
Postgraduate student of the Department of Public Policy, V.N. Karazin Kharkiv National University

MODERN APPROACHES AND MODELS OF PUBLIC ADMINISTRATION OF REGIONAL DEVELOPMENT BASED ON KNOWLEDGE ECONOMY

Стаття присвячена дослідженню сучасних підходів та моделей публічного управління регіональним розвитком на засадах економіки знань. Розглянуто основні теоретичні підходи, їх особливості, переваги та недоліки. Проаналізовано моделі потрійної спіралі, регіональних інноваційних систем, розумної спеціалізації та інноваційних екосистем як концептуальні рамки для розробки та реалізації регіональної інноваційної політики. Визначено роль публічної влади в стимулюванні інноваційного розвитку регіонів відповідно до кожної моделі. Наголошено на необхідності стратегічного та проактивного підходу до управління, який поєднує різні інструменти та механізми залежно від специфіки регіону. Зроблено висновок про важливість системних та узгоджених зусиль з боку всіх учасників інноваційного процесу, а також стратегічного лідерства та послідовної політики на всіх рівнях публічного управління для розбудови ефективних регіональних інноваційних екосистем в Україні.

This article explores modern theoretical approaches and models of public administration of regional development in the context of the knowledge economy. As regions transition to knowledge-based economies, effective public governance of regional innovation ecosystems becomes crucial for competitiveness and sustainable development. The study aims to analyze key models, including the Triple Helix, Regional Innovation Systems (RIS), Smart Specialization, and Innovation Ecosystems, and to define the role and tools of public authorities in stimulating regional innovation processes within each framework.

The Triple Helix model emphasizes the dynamic interaction between universities, businesses, and government in creating and disseminating knowledge. Public authorities can support this collaboration by establishing institutional infrastructure, providing financial incentives, and leveraging public procurement. The RIS model focuses on building effective networks between regional innovation actors, with the government investing in research infrastructure, supporting innovation clusters, and facilitating stakeholder cooperation.

Smart Specialization offers a novel approach to innovation policy based on identifying and developing regions' unique competitive advantages through an entrepreneurial discovery process. Public authorities organize this process, engaging regional stakeholders in priority setting and strategy development. They also design and implement targeted policy instruments aligned with the chosen specialization areas.

The Innovation Ecosystems concept proposes a holistic approach to fostering regional innovation, considering the complex interactions between various actors within an adaptive system. Public authorities develop comprehensive innovation strategies, create a conducive regulatory environment, invest in innovation infrastructure, introduce innovative financial instruments, facilitate collaboration, and support human capital development.

Implementing these models in Ukraine faces challenges such as insufficient funding, weak science-business links, unfavorable regulations, and limited regional management capacities. Overcoming these barriers requires increased investment, supportive conditions for innovative businesses and startups, infrastructure development, and effective coordination between stakeholders.

Public procurement for innovation, regulatory sandboxes, and participation in international programs can be powerful tools for stimulating regional innovation. However, a shift in management culture towards openness, flexibility, and result-orientation is also necessary.

Ключові слова: публічне управління, регіональний розвиток, територіальний розвиток, управління розвитком, економіка знань, інновації, моделі управління, інноваційні системи.

Key words: public administration, regional development, territorial development, development management, knowledge economy, innovations, management models, innovation systems.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах переходу до економіки знань ефективно публічне управління регіональним розвитком набуває особливої актуальності. Розвиток регіональних інноваційних екосистем, які забезпечують створення, поширення та використання нових знань і технологій, стає ключовим фактором конкурентоспроможності та стало розвитку регіонів. Це вимагає переосмислення традиційних підходів та моделей управління та пошуку нових інструментів стимулювання інноваційних процесів на регіональному рівні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання публічного управління регіональним розвитком на засадах економіки знань привертають значну увагу як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Теоретичні основи формування регіональних інноваційних систем закладені в працях Ф. Кука, Б. Асгайма,

А. Ізаксена. Концепція потрібної спіралі, яка описує взаємодію університетів, бізнесу та влади в інноваційному процесі, розроблена Г. Іцковіцем та Л. Лейдесдорфом. Модель розумної спеціалізації як новий підхід до інноваційної політики запропонована групою європейських дослідників на чолі з Д. Форє. Концепція інноваційних екосистем набула розвитку в роботах О. Гранстранда, М. Холгерссона, Л.А. Васконселос Гомес та інших. Водночас, питання адаптації цих моделей до українського контексту та розробки на їх основі ефективних механізмів публічного управління регіональним інноваційним розвитком залишаються недостатньо дослідженими.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є аналіз сучасних теоретичних підходів та моделей публічного управління регіональним розвитком на засадах економіки знань, визначення ролі та інструментів публічної влади в стимулюванні інновацій-

них процесів у регіонах відповідно до кожної моделі, а також розробка рекомендацій щодо їх застосування в українському контексті.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Економіка знань висуває нові вимоги до публічного управління регіональним розвитком. На зміну традиційним підходам, які фокусувалися на залученні інвестицій та розбудові фізичної інфраструктури, приходять нові моделі управління, орієнтовані на стимулювання інновацій, розвиток людського капіталу та мережеву співпрацю між різними учасниками регіональних інноваційних процесів.

Однією з найвідоміших моделей у цій сфері є модель потрійної спіралі, яка описує динамічну взаємодію між університетами, бізнесом та владою у створенні та поширенні знань [5]. Вона наголошує на провідній ролі університетів як джерел інновацій та людського капіталу, підкреслює важливість комерціалізації наукових розробок бізнесом та визначає роль влади у створенні сприятливих умов для інноваційної діяльності.

Відповідно до моделі потрійної спіралі, органи публічної влади мають застосовувати комплекс інструментів для стимулювання трансферу знань та технологій у регіоні. По-перше, вони можуть створювати та підтримувати інституційну інфраструктуру для співпраці між університетами та бізнесом, таку як наукові парки, центри трансферу технологій, офіси комерціалізації наукових розробок тощо. Ці інституції діють як посередники, допомагаючи дослідникам комерціалізувати їхні розробки, а підприємствам — знаходити та впроваджувати інноваційні рішення [2].

По-друге, влада може запровадити фінансові та фінансові стимули для співпраці науки і бізнесу, наприклад, гранти на спільні дослідницькі проекти, податкові пільги для підприємств, які інвестують в університетські дослідження, або схеми спільного фінансування докторських та постдокторських позицій [9]. Такі стимули можуть суттєво підвищити зацікавленість як університетів, так і бізнесу у взаємовигідному партнерстві.

По-третє, органи публічної влади можуть використовувати свою закупівельну силу для стимулювання співпраці в рамках потрійної спіралі. Наприклад, вони можуть включати вимоги щодо залучення університетів до виконання публічних контрактів на дослідження та інновації, або надавати додаткові бали в тендерах компаніям, які мають історію успішної співпраці з академічними інституціями [8]. Такий підхід не лише стимулює кооперацію, а й сприяє орієнтації досліджень на реальні потреби суспільства та економіки.

Модель регіональних інноваційних систем (РІС) фокусується на створенні ефективних зв'язків та мереж між учасниками інноваційного процесу в регіоні [4]. Вона підкреслює важливість регіонального контексту та локальних взаємодій для інноваційної динаміки. РІС складаються з підприємств, університетів, дослідницьких установ, органів влади та інших організацій, які взаємодіють у процесах створення, поширення та використання нових знань і технологій.

Завдання публічної влади в рамках моделі РІС полягає в інвестуванні в розвиток "твердої" та "м'якої" інноваційної інфраструктури, підтримці інноваційних

кластерів та мереж, а також фасилітації співпраці між регіональними стейкхолдерами. Зокрема, органи влади можуть інвестувати в розбудову дослідницьких лабораторій, центрів колективного користування обладнанням, пілотних виробничих ліній тощо [3]. Доступ до якісної дослідницької інфраструктури є критично важливим для інноваційної діяльності, особливо для малих та середніх підприємств.

Іншим важливим напрямком є підтримка розвитку інноваційних кластерів в регіоні. Кластери — це географічні концентрації взаємопов'язаних компаній, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм у споріднених галузях, а також пов'язаних з ними організацій (університетів, агентств зі стандартизації, торгових асоціацій) в певних сферах, які конкурують, але також співпрацюють між собою [2]. Органи влади можуть сприяти розвитку кластерів через картування регіональних компетенцій, фасилітацію нетворкінгу та співпраці між учасниками кластеру, а також через цільову підтримку спільних кластерних проектів та ініціатив.

Крім того, публічна влада може працювати над розвитком "м'якої" інфраструктури РІС, тобто формальних та неформальних інститутів, які регулюють поведінку та взаємодію інноваційних акторів. Це може включати розвиток регіональних інноваційних стратегій та політик, створення платформ для діалогу та координації між стейкхолдерами, а також підтримку розвитку довіри та соціального капіталу в регіоні [4]. Ефективність функціонування РІС значною мірою залежить від якості інституційного середовища, яке забезпечує необхідний рівень співробітництва та обміну знаннями.

Модель розумної спеціалізації пропонує новий підхід до інноваційної політики, який базується на визначенні та розвитку унікальних конкурентних переваг регіонів [6]. Вона передбачає проведення ґрунтовного аналізу регіональної економіки для виявлення її сильних сторін та потенційних можливостей для інноваційного розвитку. На основі цього аналізу регіони мають визначити обмежену кількість пріоритетних напрямків, які мають найбільший потенціал для створення нових видів економічної діяльності та довгострокового зростання.

В рамках моделі розумної спеціалізації роль публічної влади полягає, перш за все, в організації процесу підприємницького відкриття — широкого залучення регіональних стейкхолдерів (бізнесу, науки, громадськості) до визначення пріоритетів та розробки стратегій розвитку [7]. Це дозволяє врахувати різні точки зору та інтереси, а також забезпечити легітимність та суспільну підтримку обраних напрямків спеціалізації.

Для організації процесу підприємницького відкриття органи влади можуть використовувати різноманітні інструменти та платформи. Наприклад, вони можуть проводити регіональні форсайт-сесії, де учасники спільно обговорюють тренди, виклики та можливості для регіону. Також ефективними інструментами є відкриті інноваційні конкурси та хакатони для генерації нових ідей та рішень у сферах смарт-спеціалізації, а також онлайн-платформи для збору, обговорення та пріоритизації пропозицій [6].

Після визначення пріоритетів розумної спеціалізації публічна влада має розробити та імплементувати

відповідні інструменти політики для їх реалізації. Це може включати цільові програми фінансування досліджень та інновацій у сферах смарт-спеціалізації, створення центрів компетенцій та бізнес-акселераторів, а також адаптацію системи освіти та професійного навчання до потреб розумної спеціалізації [7]. Важливо, щоб ці інструменти були узгоджені між собою та орієнтовані на досягнення довгострокових цілей регіонального розвитку.

Нарешті, концепція інноваційних екосистем пропонує системний та цілісний підхід до стимулювання регіонального інноваційного розвитку [8]. Вона розглядає інновації як результат складних взаємодій між різними учасниками (підприємствами, університетами, інвесторами, регуляторами тощо) в рамках динамічної та адаптивної системи. Ключовим фокусом цієї концепції є ко-еволюція та взаємозалежність різних елементів екосистеми, які мають розвиватися синхронно для забезпечення її ефективного функціонування.

Відповідно до концепції інноваційних екосистем, публічна влада має застосовувати цілісний та системний підхід до управління інноваційним розвитком регіону. На стратегічному рівні це передбачає розробку та імплементацію інноваційних стратегій, які враховують специфічні потреби та потенціал екосистеми [10]. Такі стратегії мають бути орієнтовані на системні інтервенції, які стимулюють розвиток та взаємодію всіх елементів екосистеми — від наукової бази до фінансових ринків.

На регуляторному рівні органи публічної влади відповідають за створення сприятливого для інновацій бізнес-середовища. Це включає забезпечення ефективного захисту прав інтелектуальної власності, спрощення процедур започаткування та ведення інноваційного бізнесу, запровадження фіскальних стимулів для інноваційної діяльності, а також адаптацію регуляторних вимог у сферах, що швидко розвиваються під впливом технологічних інновацій (наприклад, фінтех, телемедицина, автономний транспорт тощо).

На фінансовому рівні важливу роль відіграють публічні інвестиції в розвиток інноваційної інфраструктури, як "твердої" (дослідницькі центри, лабораторії, тестові майданчики тощо), так і "м'якої" (стартап-екосистема, мережі бізнес-ангелів, венчурні фонди тощо). Влада також може запровадити інноваційні фінансові інструменти, такі як інноваційні ваучери, конвертовані позики, схеми співінвестування.

На координаційному рівні органи публічної влади можуть виступати як фасилітатори колаборації між учасниками інноваційної екосистеми. Це може передбачати створення галузевих та міжгалузевих кластерів, підтримку мережових організацій та альянсів, а також сприяння стратегічним партнерствам між великими компаніями та стартапами.

Нарешті, концепція інноваційних екосистем наголошує на важливості розвитку людського капіталу як ключового драйвера інновацій. У цьому контексті публічна влада може інвестувати в розвиток STEM-освіти (наука, технології, інженерія та математика), підтримувати програми підприємницької освіти та навчання впродовж життя, а також сприяти міжнародній мобільності талантів [10].

Попри різноманітність підходів, усі розглянуті моделі наголошують на критичній важливості знань та інновацій для регіональної конкурентоспроможності, підкреслюють необхідність колаборації між різними учасниками інноваційних процесів, а також визначають проактивну та фасилітуючу роль публічної влади у стимулюванні інноваційного розвитку регіонів. Проте практичне впровадження цих моделей стикається з низкою викликів та обмежень.

В Україні розвиток регіональних інноваційних екосистем знаходиться ще на початковій стадії. Основними бар'єрами є недостатнє фінансування науки та інновацій, слабкі зв'язки між наукою та бізнесом, несприятливе регуляторне середовище та брак управлінських компетенцій на регіональному рівні [1].

Для подолання цих бар'єрів необхідно суттєво збільшити інвестиції в науку та інновації, створити сприятливі умови для інноваційного бізнесу та стартапів, сприяти розвитку інноваційної інфраструктури та людського капіталу в регіонах. На регіональному рівні критично важливим є формування стратегічного бачення інноваційного розвитку на основі розумної спеціалізації, а також налагодження ефективної координації та співпраці між різними рівнями влади та учасниками інноваційного процесу.

Потужними інструментами стимулювання інновацій на регіональному рівні можуть стати публічні закупівлі для інновацій, створення регуляторних "пісочниць" для тестування інноваційних рішень, підтримка участі регіональних стейкхолдерів у міжнародних інноваційних програмах та ініціативах. Разом з тим, ефективний регіональний інноваційний розвиток вимагає також зміни управлінської культури в бік більшої відкритості, гнучкості та орієнтації на результат.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Публічне управління регіональним розвитком на засадах економіки знань вимагає застосування нових підходів та моделей, які фокусуються на стимулюванні інновацій, розвитку людського капіталу та колаборації між різними учасниками регіональних інноваційних процесів. Моделі потрійної спіралі, регіональних інноваційних систем, розумної спеціалізації та інноваційних екосистем пропонують цінні концептуальні рамки для розробки та реалізації регіональної інноваційної політики, наголошуючи на проактивній та фасилітуючій ролі публічної влади.

В той же час, їх практичне впровадження стикається з низкою викликів, подолання яких вимагає розбудови інституційної спроможності, ефективної багаторівневої координації та широкого залучення регіональних стейкхолдерів. Розбудова ефективних регіональних інноваційних екосистем, що є безумовним пріоритетом для України в контексті переходу до економіки знань, вимагатиме системних та узгоджених зусиль з боку всіх учасників інноваційного процесу, а також стратегічного лідерства та послідовної політики на всіх рівнях публічного управління.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні кращих практик застосування розглянутих

моделей у різних країнах та регіонах, розробці методологічних підходів до оцінки ефективності публічного управління регіональним розвитком на засадах економіки знань, а також адаптації та апробації відповідних інструментів у контексті українських регіонів з урахуванням їх специфічних потреб та викликів.

Література:

1. Федулова Л. І. (2012). Концептуальна модель інноваційної стратегії України. Економіка і прогнозування. № 1. С. 87—100.
2. Asheim, B. T., & Coenen, L. (2005). Knowledge bases and regional innovation systems: Comparing Nordic clusters. *Research Policy*. 34 (8). Pp. 173—190.
3. Asheim, B. T., & Isaksen, A. (2002). Regional innovation systems: the integration of local 'sticky' and global 'ubiquitous' knowledge. *The Journal of Technology Transfer*. 27 (1). Pp. 77—86.
4. Cooke, P., Uranga, M. G., & Etxebarria, G. (1997). Regional innovation systems: Institutional and organisational dimensions. *Research Policy*. 26 (4—5). Pp. 475—491.
5. Etzkowitz, H., & Leydesdorff, L. (2000). The dynamics of innovation: from National Systems and "Mode 2" to a Triple Helix of university-industry-government relations. *Research Policy*. 29 (2). Pp. 109—123.
6. Foray, D. (2015). *Smart specialisation: Opportunities and challenges for regional innovation policy*. London: Routledge.
7. Foray, D., David, P. A., & Hall, B. (2009). Smart specialization — the concept. *Knowledge Economists Policy Brief*. 9 (85). Pp. 100—112.
8. Granstrand, O., & Holgersson, M. (2020). Innovation ecosystems: A conceptual review and a new definition. *Technovation*. 90. Pp. 102—109.
9. Ranga, M., & Etzkowitz, H. (2013). Triple Helix systems: an analytical framework for innovation policy and practice in the Knowledge Society. *Industry and Higher Education*. 27 (4). Pp. 237—262.
10. Vasconcelos Gomes, L. A., Facin, A. L. F., Salerno, M. S., & Ikenami, R. K. (2018). Unpacking the innovation ecosystem construct: Evolution, gaps and trends. *Technological Forecasting and Social Change*. 136. Pp. 30—48.

References:

1. Fedulova, L.I. (2012), "Conceptual model of innovative strategy of Ukraine", *Ekonomika i prohozuvannia*, vol. 1, pp. 87—100.
2. Asheim, B.T. and Coenen, L. (2005), "Knowledge bases and regional innovation systems: Comparing Nordic clusters", *Research Policy*, vol. 34, no. 8, pp. 173—190.
3. Asheim, B.T. and Isaksen, A. (2002), "Regional innovation systems: the integration of local 'sticky' and global 'ubiquitous' knowledge", *The Journal of Technology Transfer*, vol. 27, no. 1, pp. 77—86.
4. Cooke, P. Uranga, M.G. and Etxebarria, G. (1997), "Regional innovation systems: Institutional and organisational dimensions", *Research Policy*, vol. 26, no. 4—5, pp. 475—491.
5. Etzkowitz, H. and Leydesdorff, L. (2000), "The dynamics of innovation: from National Systems and "Mode

2" to a Triple Helix of university-industry-government relations", *Research Policy*, vol. 29, no. 2, pp. 109—123.

6. Foray, D. (2015), *Smart specialisation: Opportunities and challenges for regional innovation policy*, Routledge, London, UK.

7. Foray, D. David, P.A. and Hall, B. (2009), "Smart specialization — the concept", *Knowledge Economists Policy Brief*, vol. 9, no. 85, pp. 100—112.

8. Granstrand, O. and Holgersson, M. (2020), "Innovation ecosystems: A conceptual review and a new definition", *Technovation*, vol. 90, pp. 102—109.

9. Ranga, M. and Etzkowitz, H. (2013), "Triple Helix systems: an analytical framework for innovation policy and practice in the Knowledge Society", *Industry and Higher Education*, vol. 27, no. 4, pp. 237—262.

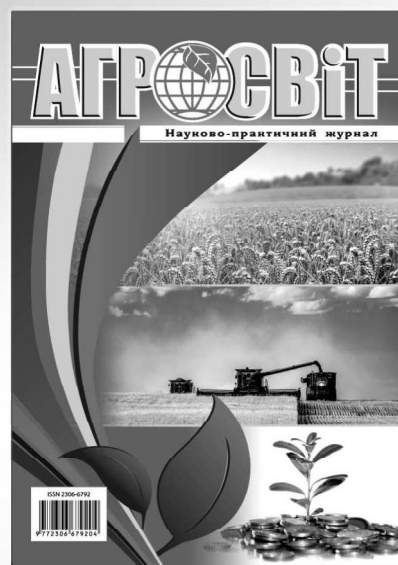
10. Vasconcelos Gomes, L.A. Facin, A.L.F. Salerno, M.S. and Ikenami, R.K. (2018), "Unpacking the innovation ecosystem construct: Evolution, gaps and trends", *Technological Forecasting and Social Change*, vol. 136, pp. 30—48.

Стаття надійшла до редакції 25.04.2024 р.

АГРОСВІТ

<https://nayka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

**Журнал включено до переліку
наукових фахових видань України
з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)**

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292